

Kommunstyrelsen

Katinka Madsen
Ekonomichef
katinka.madsen@ekero.se

Remissvar över betänkandet – Nätt och jämnt – Likvärdighet och effektivitet i kommunsektorn (SOU 2024:50)

Dnr KS24/220

Förslag till beslut

1. Kommunstyrelsen beslutar att det redovisade yttrandet utgör Ekerö kommuns remissvar till Finansdepartementet.
2. Kommunstyrelsen beslutar att kommunstyrelsens ordförande undertecknar Ekerö kommuns remissvar.
3. Paragrafen justeras omedelbart.

Sammanfattning av ärendet

Ekerö kommun har inbjudits till att lämna synpunkter på utjämningskommitténs betänkande (SOU 2024:50) om förändringar i det kommunala utjämningsystemet och i LSS utjämningsystem.

Ekerö kommun menar att det i grunden är positivt med ett utjämningsystem. Kommunen menar dock att systemet i högre grad ska baserat på strukturella skillnader men även tillgodosera skillnader i behov. De föreslagna förändringarna innebär inte att faktiska behov kompenseras. Förslaget missgynnar Ekerö. Bland annat får kommunen negativa konsekvenser av sin kostnadseffektivitet och bidrar mer till systemet, samtidigt som glesbygdskommuner fortsatt dubbelkompenseras.

Även om det i nuvarande kommunalekonomiska utjämningsystem och LSS utjämningsystem finns inbyggda systemfel anser Ekerö kommun att kommitténs förslag i dess nuvarande utformning inte ska införas. Förslagen till de två utjämningsystemen har fortsatt omfattande brister som att faktiska behov inte avspeglas och inte heller skapar förutsättningar för tillväxt. Nuvarande system har även fått kritik för bristande transparens och förståelse. Förslag till förändrade utjämningsystem i dess nuvarande utformning är inte avgörande förbättrad vad gäller transparens och förståelse för dess innehåll eller som bra verktyg för den politiska styrningen av kommunens utveckling.

Beslutsunderlag

Tjänsteutlåtande – Remissvar över betänkandet – Nätt och jämnt – Likvärdighet och effektivitet i kommunsektorn (SOU 2024:50), 2024-10-11

Yttrande - Remissvar över betänkandet – Nätt och jämnt – Likvärdighet och effektivitet i kommunsektorn (SOU 2024:50), 2024-10-11

Ärendet

Merparten av de kommunala verksamheterna är obligatoriska. För de i lag reglerade verksamheterna gäller dessutom att den tillhandahållna servicen ska vara likvärdig i landets kommuner. Finansieringen av de kommunala tjänsterna sker via skatteintäkter, kommunala utjämningsystem, riktade statsbidrag och avgifter. Utjämningsystemet ska skapa likvärdiga ekonomiska förutsättningar för kommuner trots att det finns stora skillnader i skattekraft, folkmängd och åldersstruktur, hur tätt eller glest befolkningen bor och andra faktorer som påverkar kommunernas ekonomi. Motsvarande system gäller för regionerna.

Det har funnit olika typer av kommunala utjämningsystem ända sen början av 1900-talet. Nuvarande kommunalekonomiska utjämningsystem har sin grund i det utjämningsystem som infördes 1996. Sedan dess har det kommunalekonomiska utjämningsystemet i olika varierande grad vid flertal tillfällen förändrats och ännu fler utredningar har genomförts.

År 2004 infördes ett system för utjämning av kostnadsskillnader för insatser enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS), benämnt LSS-utjämningen. Det är ett separat utjämningsystem. Enligt Sveriges Kommuner och Regioner ska det vara ett separat system då kostnaderna för kommunernas LSS-verksamhet är väldigt ojämn. Samt att anledningen till att det inte går att ha LSS-verksamheten som en delmodell i det kommunalekonomiska utjämningsystemet är att det inte gått att hitta opåverkbara faktorer som samvarierar med kostnader för LSS. Men utformningen är densamma som i kostnadsutjämningsens olika delmodeller.

En skillnad mellan de två utjämningsystemen är att inom ramen för det kommunalekonomiska utjämningsystemet ingår det även av staten tillskjutna medel. I LSS-utjämningen är det endast bidrag och avgifter mellankommunalt.

I april 2022 tillsatte regeringen en parlamentariskt sammansatt kommitté som fick i uppdrag att göra en översyn av den kommunalekonomiska utjämningen. Syftet med uppdraget var att säkerställa att den kommunalekonomiska utjämningen ger kommuner och regioner likvärdiga ekonomiska förutsättningar att tillhandahålla välfärd och annan kommunal service, trots skillnader i skattekraft och strukturella förutsättningar. Uppdraget omfattade det kommunalekonomiska utjämningsystemet (inkomst- och kostnadsutjämning med flera ingående delar) men även LSS utjämningsystem.

I början av juli 2024 lämnade utjämningskommittén sitt slutbetänkande Nätt och jämnt – Likvärdighet och effektivitet i kommunsektorn (SOU 2024:50). Samtliga kommuner och

regioner har inbjudits till att lämna synpunkter på betänkandet. Remissvaren ska ha inkommit till Finansdepartementet senast 8 november 2024.

Utjämningskommitténs förslag till nytt kommunalekonomiskt utjämningsystem är omfattande. Det finns delar som sannolikt är motiverade att förändra. Samtidigt som det fortsatt finns brister i samband som är svåra att förstå att det skulle skapa bättre förutsättningar för likvärdiga förutsättningar. Kommittén drar långtgående slutsatser där stöd inte finns eller är bristfälligt i tillgängligt underlag i förändringen av LSS-utjämningsystemet.

Förändringarna i de båda utjämningsystemet enligt utjämningskommitténs förslag har omfattande negativ ekonomisk effekt för Ekerö kommun. Jämfört dagens system och i 2024 års prisnivå och förhållanden, kommer Ekerö kommun att få 53–57 mnkr lägre intäkter när systemet är fullt ut infört om 4–5 år. Kommitténs förslag är införande 1.1.2026. Förslaget innehåller visserligen ett system för införandebidrag som ska mildra de årliga effekterna av minskade intäkter och ökade krav på sänkta kostnader. Enligt kommitténs underlag kommer Ekerös intäkter att minska med 11,4 mnkr införandeåret år 1, sedan sänks det med ytterligare 16 mnkr år 2 och fortsatt större avtrappning år 3 och 4. Ekerö kommun får endast tillfälliga införandebidrag till skillnad mot vissa kommuner som även får ett permanent införandebidrag. Ingen kommun ska förlora mer än 1 500 kr per invånare – överstigande erhåller kommunen som ett permanent bidrag. Men det taket avser endast effekten inom det kommunalekonomiska utjämningsystemet. Ekerö förlorar sammanlagt 1 961 kronor per invånare varav inom det kommunalekonomiska utjämningsystemet 1 314 kronor och i LSS utjämnings 647 kronor.

Inför kommunstyrelsens behandling av ärendet kommer handlingarna att kompletteras med ett informationsmaterial som sammanfattande i punktform och med diagram och tabeller belyser förslagens ekonomiska effekter för Ekerö kommun.

Beslutet expedieras till

Finansdepartementet
Kommundirektör

Patrik Åhnberg
Kommundirektör

Cecilia Fogelberg
Stabschef

Katinka Madsen
Ekonomichef

Daniel Bäckman
Controller